

Byrådssak /22

Saksframstilling

Vår referanse: 2022/20809-3

Høringsuttalelse - endringer i domstolstruktur

Hva saken gjelder:

Justis- og beredskapsdepartementet har sendt på høring forslag om endring i domstolstrukturen.

I høringsnotatet vises til regjeringsplattformen for regjeringen utgått av Arbeiderpartiet og Senterpartiet (Hurdalsplattformen) hvor følgende fremkommer:

«Gjeninnføre strukturen for domstolene før domstolsreforma av 2021 for å vareta borgaranes rettstryggleik og sikre sjølvstendige domstolar med stadleg leiing, med unntak for domstolar der domstolsleiar, kommunane i rettskretsen og dei tilsette gjennom sine tillitsvalde er samde om å oppretthalde dagens struktur.»

Det foreslås at strukturen for domstolene fra før domstolreformen 2021 i utgangspunktet gjeninnføres, men med adgang til unntak der det er enighet om å opprettholde dagens struktur. Formålet med endringen er bedre lokal forankring.

Det pekes i høringsnotatet på at utfordringsbildet i domstolene er sammensatt. Utfordringer som beskrives er knyttet til for lang saksbehandlingstid, at fagmiljøene i mindre domstoler er sårbare, og at saker som involverer sårbare parter, for eksempel barn, i for stor grad avgjøres av dommerfullmektiger, samt at de samlede ressursene bør utnyttes på en god måte. Regjeringen ønsker å styrke de lokale domstolene, og har foreslått bevilgninger til å ansette flere embetsdommere slik at behovet for å bruke dommerfullmektiger i barnesaker reduseres. Regjeringen vil videre legge til rette for at domstolene kan samarbeide bedre.

Høringsnotatet inneholder forslag knyttet til å styrke lokale domstoler, og det foreslås endringer i adgangen til å opprette felles domstolledelse. Det redegjøres også for noen prinsipielle spørsmål. Departementet skal på bakgrunn av høringssvarene gjøre en konkret, helhetlig vurdering av om det foreligger reell lokal forankring om å beholde dagens struktur.

De alminnelige domstolene i Norge består av tre instanser: tingrettene, lagmannsrettene og Norges Høyesterett. Landet er delt inn i rettskretser, og hver rettskrets har en tingrett i første instans med ett eller flere rettssteder. Hvert rettssted dekker én eller flere kommuner. Saksfordelingen styres av regler om verneting, som avgjør i hvilken rettskrets den enkelte sak behandles. Domstolkommissjonen ble oppnevnt i 2017 for å utrede domstolenes organisering, og dagens domstolstruktur, med store kollegiale enheter ble fastlagt gjennom strukturreformen i 2021. Samtidig har Riksrevisjonen kartlagt at en vesentlig andel av domstolene ikke når mål for saksbehandlingstid og at frister ikke overholdes. Departementet understreker at det ikke kan legges til grunn at det er noen sammenheng mellom saksbehandlingstid og domstolstørrelse, da Riksrevisjonens undersøkelse viste at det var lengst saksbehandlingstid i noen av de største domstolene.

Det følger av Hurdalsplattformen at regjeringen vil legge til rette for at domstoler kan samarbeide bedre og utrede hvordan mindre domstoler kan styrkes for å gjøre dem mindre sårbare. Under henvisning til Hurdalsplattformen foreslår departementet at strukturen for domstolene fra før domstolreformen 2021 i utgangspunktet gjeninnføres.

Høringsfrist: 26.04.2022

Byrådsleders vurdering og forslag til høringsuttalelse:

Bergen kommune mener dagens domstolstruktur gir bedre rettssikkerhet for innbyggerne, raskere saksbehandlingstid og innebærer en mer effektiv bruk av det offentlige midler. Bergen kommune mener domstolene har mange uløste ressursmessige problemer, ikke minst innenfor digitalisering, lyd- og bildeopptak etc., og fokus på bør ligge på å løse disse heller enn å reversere en alt i alt vellykket domstolsreform.

[Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandlingstid og effektivitet i tingrettene og lagmannsrettene](#) viste at Bergen tingrett hadde et effektivitetspotensial på 0-10 %, mens Hardanger tingrett hadde tilsvarende effektiviseringspotensial på 20-30 %. Det var med andre ord et potensiale til å behandle inntil 10 % flere saker i Bergen, mens det i Hardanger var et potensiale på å behandle inntil 30 % flere saker. Likevel hadde Bergen tingrett i mange perioder lengre saksbehandlingstid enn i Hardanger. Forskjellen i saksbehandlingstiden mellom domstolene skyldtes at til tross for at Hardanger forholdsmessig avgjorde færre saker pr dommer enn i Bergen tingrett, så hadde hver dommer i Hardanger om lag halvparten så mange saker som gjennomsnittlig dommer i Bergen. Bergen kommune mener reformen har vist at det er enklere å utnytte de ekstra ressursene i Hardanger tingrett i en samlet Hordaland tingrett. Dette kan skje uten at Hardanger legges ned som domstol og uten at antall ansatte reduseres, verken som egen domstol eller som rettssted. Det gir bedre ressursutnyttelse både i gamle Bergen og Hardanger tingrett.

Dagens struktur i Hordaland tingrett gir dermed en bedre bruk av offentlige midler, samtidig som man fortsatt opprettholder distriktspolitiske hensyn knyttet til hvor rettssakene fysisk går og man beholder arbeidsplasser i distriktet.

Bergen kommune mener også at en stor Hordaland tingrett sikrer en systematisert faglig utvikling, ikke minst knyttet til saker som gjelder barn og barns rettssikkerhet. Byrådsleder viser her til [følgende uttalelse fra Barneombudet](#), som Bergen kommune stiller seg bak:

«Barn som er involvert i en rettssak er i en svært sårbar situasjon. Det kan være saker der domstolen skal avgjøre hvor et barn skal bo etter en skilsmisse, eller bestemme om barnevernet skal overta omsorgen. I 2020 utgjorde barnesakene 24 prosent av de sivile sakene i domstolen.

Det er faglig enighet om at rettssaker som involverer barn er komplekse. Sakene setter særlige krav til dommerne, fordi de i tillegg til juridisk kompetanse må ha kunnskap om psykologi, sakkyndighet, mekling og barns utvikling. Siden dette er opprivende saker for barna og familiene som er involvert, er det også viktig at ventetiden er kortest mulig. Kompetansen til dommere har vært varierende både i store og små tingretter og ventetiden er enkelte steder for lang. Derfor har Barneombudet lenge vært opptatt av hvordan vi kan få domstoler som bedre ivaretar barns rettssikkerhet. Et bredt sammensatt utvalg, ledet av jussprofessor Hans Petter Graver, har vurdert hvordan barns rettssikkerhet i domstolen kan styrkes.

Særdomstolsutvalget kom til at dommeres kompetanse i barnesaker måtte heves, utover den generelle dommerkompetansen. Etablering av større fagmiljøer ble påpekt som et viktig virkemiddel. I etterkant har et samlet fagmiljø, inkludert Høyesterett, vært enige om at et

større fagmiljø er viktig for å styrke rettsikkerheten. Riksrevisjonen har betegnet den lange saksbehandlingstiden som svært alvorlig. En av årsakene det pekes på er den begrensede muligheten til å omfordele saker mellom domstolene.»

Domstolene har mer komplekse saker i dag og kravene til domstolenes avgjørelse øker. Større enheter og fagmiljøer i tingrettene gjør det enklere å utvikle mer spesialisering både blant dommere og saksbehandlere.

Domstolene har dessuten mange uløste ressursmessige problemer. Dette gjelder særlig behovene et nødvendig digitalt løft medfører. Opptak av lyd og bilde fra rettssaker er en viktig rettsikkerhetsgaranti og vil gi mer effektiv ankebehandling. Dette vil være ressurskrevende å få til. Bergen kommune mener det er viktigere at nasjonale myndigheter bruker ressursene på de uløste oppgavene, fremfor å bruke både tid og ressurser på å gjøre endringer i domstolsreformen. Spesielt da en reversering etter Bergen kommunes syn vil kunne svekke rettsikkerheten og skape en mindre effektiv saksbehandling.

Vedtakskompetanse:

Av byrådets fullmakter § 6 om høringsuttalelser følger:

«Byrådet avgir høringsuttalelser på vegne av Bergen kommune. I prinsipielle saker som samtidig innebærer politiske avveininger, skal høringsuttalelser avgis av bystyret. Forretningsutvalget kan på vegne av bystyret avgjøre hvorvidt en høringsuttalelse inneholder prinsipielle avveininger og må fremsendes til behandling i bystyret».

Bystyrets kontor har mottatt høringen, men Forretningsutvalget har ikke fattet beslutning om høringen skal avgis av bystyret eller byrådet. Det legges derfor til grunn at byrådet avgir eventuell uttale på vegne av kommunen.

Byrådsleder innstiller til byrådet å fatte følgende vedtak:

1. Byrådet avgir høringsuttalelse til Høring av endringer i domstolstruktur slik den fremkommer av byrådsleders forslag.
2. Melding om vedtak sendes Bystyrets kontor.

Dato: 19. april 2022

Roger Valhammer
Byrådsleder

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Vedlegg:

Høringsnotat – Endringer i domstolstruktur